

Využití anglického plusquamperfekta při překladu z češtiny

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky

Praha, září 2012

Předložená diplomová práce se zabývá anglickým plusquamperfektem při překladu z češtiny do angličtiny. Autorka navazuje na svoji bakalářskou práci, přičemž nyní se zaměřuje na důvody vedoucí při překladu z češtiny do angličtiny k použití plusquamperfekta.

Teoretická část shrnuje poznatky o plusquamperfektu, popisuje jeho formu, významy a funkce (kap. 2.1). Kromě svého základního významu, kterým je vyjádření předčasnosti před jiným dějem minulým, má plusquamperfektum celou řadu významů, které se v zásadě shodují s významy času předpřítomného (takto je rozlišuje Leech): např. “state-up-to then, indefinite past-in-past, resultative past aj. Autorka dále uvádí syntaktické důvody pro užití plusquamperfekta, a to především ve větách vedlejších. Zmiňuje zde závislé věty obsahové a vztažné (str. 18). Všechny uvedené příklady v této kapitole však ilustrují pouze věty obsahové. Mohla byste doložit příkladem i užití plusquamperfekta ve větách vztažných? Kap. 2.2 popisuje rozdíly mezi anglickým a českým temporálním systémem. Jelikož se v češtině plusquamperfektum již téměř nevyskytuje, anglickému předminulému času velmi často odpovídá čas minulý, a předčasnost tak může vyplynout buď z kontextu nebo ji lze vyjádřit lexikálně (např. pomocí *předtím*). Kapitola 2.3 se věnuje kontextu jako hlavnímu indikátoru časových vztahů ve větě. V poslední kapitole autorka přibližuje výsledky kontrastivní studie Santosové, která zkoumala plusquamperfektum v angličtině a portugalštině. Práce přinesla zajímavé zjištění, že přestože v obou jazycích existuje plusquamperfektum, velmi často je jeho význam vyjádřen jinými prostředky.

Metodologicky je práce založena na získání 200 příkladů anglického plusquamperfekta z anglických překladů českých románů. Autorka zvolila zajímavou, poměrně netradiční metodu. Nejdříve procházela český text s cílem identifikovat příklady, které by dle autorčina odhadu měly být přeloženy pomocí plusquamperfekta. V identifikaci jevů vedoucích překladatele k užití plusquamperfekta byla autorka nakonec úspěšná pouze v 77 případech (z celkového počtu 200). Poměrně nízkou úspěšnost autorka sama přisuzuje skutečnosti, že nemá dostatečné zkušenosti s překlady a přiznává, že v několika případech větu nesprávně interpretovala. Ve 116 případech autorka předpokládala v překladu užití plusquamperfekta, přičemž překladatel plusquamperfektum nepoužil. V kapitole 4.2. autorka klasifikuje příklady do 6 skupin podle gramatických jevů v českých textech signalizujících užití plusquamperfekta. Nejpočetnější skupinu tvoří “Lexikální prostředky signalizující předčasnost (72 příkladů, 36%), dále “Syntaktické důvody – závislé věty obsahové a adnominální” (53 příkladů, 26.5%), “Kontext, presupozice” – (27 příkladů, 13.5%), “Změna struktury věty ze strany překladatele” (22 příkladů, 11%). V menší míře byly zastoupeny skupiny “Rezultativní minulost” (15 příkladů, 7.5%) a “Hypotetický význam” (11 příkladů, 5.5%). Zde je třeba vytknout, že v klasifikaci příkladů autorka není zcela konzistentní. Některé skupiny jsou vytvořeny na základě gramatických jevů nebo lexikálních prostředků (např. syntaktické důvody, lexikální prostředky), které slouží jako signály vedoucí k užití plusquamperfekta; u skupiny Rezultativní význam však hraje klíčovou roli sémantika (dále viz poznámky k jednotlivostem – str. 55-56). Zajímavá je kapitola 4.4, kde autorka uvádí, která slovesa se v plusquamperfektu vyskytují nejčastěji. Zde jednoznačně převládá sloveso

be, poté *live a go*. Dále si autorka všímá syntaktické konstantnosti, konkrétně zkoumá, zda byl v překladu zachován druh vět, zda věty hlavní odpovídají v překladu větám hlavním a vedlejší věty větám vedlejším. Ukazuje se, že v 90% si druhy vět odpovídají.

Poznámky k jednotlivostem:

- str. 17 zmiňujete zde novou kategorii – nový význam plusquamperfekta, který jste v rámci bakalářské práce zavedla, tj. “remote past”. Mohla byste prosím tuto kategorii blíže vysvětlit? Nebylo by možné zařadit př. (xvi) pod “indefinite past”?
- str. 18, str. 22 – nedoporučuji uvádět Vámi přeložené části z Mluvnice prof. Duškové jako citace – citovat můžete v češtině, citacím by měla předcházet Vaše parafráze v angličtině. Překlady jsou pak někdy nepřesné – např. děje současné – simultaneous actions (nikoli *the processes that happen simultaneously*)
- str. 51 – př. 11 – neilustruje tento příklad Vaši kategorii “remote past”?
- str. 52 – př. 13 obsahuje dvě adjektivní věty vztažné koordinované spojkou *and*. Je nějaký důvod, proč věnujete pozornost pouze druhé větě?
- str. 54 – př. 15 – “whole clause might play the role of a temporal adverbial” . Řekla bych, že důvod užití plusquamperfekta je zde jiný – tj. souslednost časová (préteritum v hlavní větě, plusquamperfektem ve větě vedlejší časové). Nevyskytly se i další časové věty s plusquamperfektem? Nebylo by vhodnější zařadit tuto větu do kategorie “Syntactic reasons” společně s dalšími vedlejšími větami nebo do samostatné kategorie?
- str. 55-56 – př. 16 a 18 – myslím, že “tři měsíce” a “nikdy” jsou nesprávně zařazeny do kategorie “Lexikální prostředky signalizující předčasnost”, neboť mají jinou funkci než typické lexikální prostředky signalizující předčasnost (př. *předtím*). “Tři měsíce” – jak správně uvádíte, vyjadřuje délku trvání (state-up-to then). “Nikdy” v př. 18 – “nikdy žádného z nich nepoznala” vyjadřuje indefinite past-in past. Zdá se, že klasifikace důvodů by mohla být podrobnější. Nemohl by být v těchto případech motivací spíše konkrétní význam věty podle Leechovy klasifikace (state-up to then, indefinite past aj.) než temporální adverbium? Stejně jako je tomu u třetí kategorie ve Vaší klasifikaci – Resultative past je také jedním z významů plusquamperfekta.
- názvy kategorií – nejsou vždy vhodně zvoleny – např. *translator’s change*. České resumé obsahuje řadu poměrně neobratných formulací, to se týká především překladu názvů kategorií (např. *význam hypotetické minulosti*).

Gramatika, spelling:

- *to a lesser extent* (nikoli *extend*)
- str. 37 – *as evident from the table ?*
- str. 38 – *could have influenced* (překlep *influences*)
- str. 86 - ... považována syntax (syntax je rodu ženského); *slovesa se... vyskytovala* (nikoli *-ly*)

Poznámky k formální stránce práce:

- práce je formálně nestandardní, často jsou celé odstavce odsazené zleva i zprava, přestože se nejedná o citaci (např. na str. 16, 17)
- podkapitoly v kapitole 2.1.1 by měly být z důvodu přehlednosti číslovány 2.1.1.1, 2.1.1.2 atd.
- str. 18- u citace z Huddlestona a Pulluma chybí přesný odkaz na literaturu

Závěr:

Autorka si vcelku dobře poradila s danou tematikou, přestože je tu prostor na vylepšení, zejména v klasifikaci příkladů. Přes výše uvedené připomínky splnila práce Terezy Kříklánové požadavky kladené na diplomovou práci. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím jako velmi dobrou.

PhDr. Gabriela Brůhová, Ph.D.

V Praze 30.8.2012